

Participatia penala improprie (imperfecta)

A. Notiune si caracterizare.

Sediul materiei este art. 31 din actualul Cod penal. Noul Cod penal a preluat acest text, în art. 44, fara modificari. Participatia improprie este acea forma de participatie penala la care persoanele care savârsesc, de comun acord, o fapta prevazuta de legea penala, nu actioneaza cu aceeasi forma de vinovatie, neavând aceeasi atitudine psihica, în sensul ca unii participanti actioneaza cu intentie, iar altii din culpa sau fara vinovatie. Ca urmare a acestui dezacord în planul laturii subiective, fapta savârsita în participatie apare, pentru unii dintre participanti, ca o infractiune intentionata, iar pentru altii ca o infractiune de culpa, ori ca o fapta savârsita fara vinovatie, deci fara caracter penal.

Participatia improprie poate exista la toate formele de participatie penala cunoscute în dreptul nostru. Astfel, participatia improprie poate exista la coautorat, în cazul în care unul sau unii dintre coautori actioneaza cu intentie, iar altii din culpa ori fara vinovatie; la instigare, în cazul în care se savârsesc acte de determinare cu intentie la savârsirea de catre o alta persoana, din culpa ori fara vinovatie, a unei fapte prevazute de legea penala; la complicitate, în cazul în care o persoana înlesneste sau ajuta cu intentie o alta persoana care savârseste din culpa sau fara vinovatie o fapta prevazuta de legea penala. Aceste forme improprii de participatie pot exista separat, dar si laolalta, în cazul savârsirii, în participatie improprie, a aceleiasi fapte prevazute de legea penala.

În literatura de specialitate, si chiar în practica judiciara, participatia improprie a fost uneori contestata. Argumentul invocat a fost acela ca participatia penala n-ar putea fi conceputa fara o înțelegere prealabila între participanti, ceea ce înseamna ca participatia nu este posibila decât la infractiunile intentionate si la cele din culpa. Cu atât mai mult, s-a sustinut ca nu ar exista participatie în cazul în care o persoana actioneaza cu intentie, iar alta savârseste fapta fara vinovatie. Adeptii acestei teze au aratat ca atunci când o persoana a savârsit o fapta prevazuta de legea penala fara intentie (din culpa) sau fara vinovatie, fiind determinata de o actiune de instigare efectuata cu intentie de o alta persoana, cel care a executat fapta trebuie sa fie considerat ca *autor imediat*, nepedepsibil, iar cel care l-a instigat cu *intentie* trebuie sa fie considerat ca autor *mediat*, pedepsibil. Aceasta *teorie* a fost denumita *a autorului mediat*, de la distanta sau a autorului de mâna lunga (*longa manus*). Potrivit acestei teorii, de vreme ce autorul imediat nu raspunde penal (pentru ca este iresponsabil, minor sub 14 ani, indus în eroare etc.) si nu poate fi subiect al infractiunii, adevaratul autor trebuie considerat cel care l-a determinat cu intentie sa savârseasca fapta, adica autorul mediat, care s-a folosit de autorul imediat ca de o simpla unealta. Pe de alta parte, s-a argumentat ca instigatorul trebuie sa fie considerat autor mediat, fiindca altfel el ar ramâne nesancționat, în absenta unui autor neputând exista instigare. Într-o alta opinie, pe care o consideram întemeiata, se sustine un punct de vedere contrar, aratându-se ca participatia improprie este o realitate, iar reglementarea ei legala o necesitate. S-a precizat, cu deplin temei, ca pentru existenta participatiei penale este necesara o înțelegere cu privire la savârsirea faptei prevazute de legea penala, instigatorul sau numai complicele sa actioneze constient, urmarind savârsirea faptei si cooperând în acest scop cu autorul, acesta din urma putând actiona din culpa sau chiar fara vinovatie. Persoana care savârseste nemijlocit fapta legea penala este si ramâne

autorul chiar daca nu raspunde penal. În acelasi timp, persoana care determina cu intentie o alta persoana sa savârseasca fapta are întotdeauna calitatea de instigator, si niciodata pe cea de autor, atâta vreme cât el nu a savârsit nemijlocit acea fapta.

B. Modalitati.

În raport cu natura contributiei date la savârsirea faptei si cu atitudinea psihica a celui care a avut acea contributie, participatia improprie se poate realiza în patru modalitati:

- 1) modalitatea *intentie si culpa*, adica participarea cu intentie la o fapta savârsita de autor din culpa;
- 2) modalitatea *intentie si lipsa de vinovatie*, adica participarea cu intentie la o fapta savârsita de autor fara vinovatie;
- 3) modalitatea *culpa si intentie*, adica participarea din culpa la o fapta savârsita de autor cu intentie;
- 4) modalitatea *lipsa de vinovatie si intentie*, adica participarea fara vinovatie la o fapta savârsita de autor cu intentie.

Dintre aceste modalitati, Codul penal reglementeaza numai primele doua, celelalte fiind considerate ca lipsite de semnificatie juridica penala.

1. Modalitatea intentie si culpa

Este reglementata prin dispozitiile din art. 31 alin. 1 C. pen., potrivit carora constituie participatie improprie determinarea, înlesnirea sau ajutorarea în orice mod cu intentie la savârsirea din culpa, de catre o alta persoana, a unei fapte prevazute de legea penala.

Ceea ce caracterizeaza participatia improprie, în modalitatea intentie si culpa, este împrejurarea ca autorul savârseste fapta din culpa, în urma determinarii cu intentie de catre o alta persoana (instigator), sau sprijinit în executarea faptei prin înlesnire sau ajutorare în orice mod, cu intentie, de catre o alta persoana (complice). Aceasta modalitate o întâlnim atunci când autorul este instigat sau sprijinit cu intentie în savârsirea faptei prevazute de legea penala, fara ca el sa-si dea seama de aceasta, deoarece este indus sau lasat în eroare de fapt si în aceasta situatie el savârseste din culpa fapta respectiva. Participatia realizata în aceste conditii este improprie sau imperfecta sub raport subiectiv, fiindca lipseste unitatea de scop, care asigura coeziunea psihica între participanti, fiecare actionând cu alta forma de vinovatie.

Contributiilor diferitelor participanti, în cadrul acestei modalitati a participatiei improprie (determinarea cu intentie si înlesnirea ori ajutorul dat cu intentie la savârsirea faptei), constituie *instigare* si, respectiv, *complicitate la infractiunea intentionata*, iar savârsirea nemijlocita din culpa a faptei reprezinta autorat la infractiunea savârsita din culpa (bineînteles, daca legea incrimineaza fapta respectiva si atunci când este savârsita din culpa). Asa, de exemplu, reprezentantul unui organ de control, aflat într-o actiune de verificare a unei gestiuni, având, la un moment dat, încredere în cel controlat, în loc sa numere si sa cântareasca produsele personal, cum prevedeau atributiile de serviciu, accepta dictarea acestora de catre cel controlat, care, profitând, îi transmite si îl determina sa înscrie în actele de control date fictive si, astfel, îsi acopera lipsa din gestiune. Într-o asemenea situatie, pentru persoana controlata care a determinat înscrierea unor date false si acoperirea lipsei din gestiune se

va retine instigare, iar pentru reprezentantul organului de control se va retine o neglijenta în serviciu (prin încălcarea din culpa a atribuțiilor de serviciu).

2. *Modalitatea intentie si lipsa de vinovatie.*

Este reglementata prin dispozitiile alineatului 2 al art. 31 C. pen., potrivit carora exista participatie improprie si atunci când are loc o determinare, ajutare sau înlesnire în orice mod cu intentie la savârsirea unei fapte prevazute de legea penala de catre o persoana care actioneaza fara vinovatie. Spre deosebire de modalitatea intentie si culpa, la modalitatea intentie si lipsa de vinovatie, autorul, determinat si în acest caz cu intentie sau sprijinit prin înlesnire sau ajutor cu intentie, savârseste fapta prevazuta de legea penala fara vinovatie, datorita iresponsabilitatii (art. 48 C. pen.), minoritatii faptuitorului (art. 50 C. pen.), erorii de fapt (art. 61 C. pen.), constrângerii fizice sau morale (art. 46 C. pen.), betiei fortuite complete (art. 49 alin. 1 C. pen.). Trebuie precizat ca, pentru a înlatura vinovatia faptuitorului, oricare dintre cauzele la care ne-am referit trebuie sa existe în momentul savârsirii faptei. Contributiile date de participanti (determinarea si înlesnirea sau ajutorul) constituie si în acest caz instigare si, respectiv, complicitate la infractiunea savârsita cu intentie. Autorul însa nu va raspunde penal, întrucât nu a actionat cu vinovatie.